SİGORTA TAZMİNATINDA TEMERRÜT FAİZİ[*]

Doç. Dr. Mustafa Erdem CAN[**]

Öz

Temerrüt faizi, para borcunun zamanında ödenmemesi üzerine kanun gereği işlemeye başlayan ve gecikme süresince işleyen alacağa bağlı bir karşılıktır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu[*1] (TTK), ticari iş konusunu ayrıca düzenlemekte ve ticari işleri bazı farklı hükümlere tabi tutmaktadır. 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizi'ne İlişkin Kanun[*2] ticari işlerde temerrüt faizi konusunu farklı biçimde düzenlemektedir. Ticari işlerde temerrüt faizinden söz edilebilmesi için, öncelikle alacağın doğduğu işin, TTK kapsamında bir *"ticari iş"* niteliğinde olması gerekmektedir. Aksi halde *"adi iş"* sayılır ve adi işlerde temerrüt faizi konusu 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda[*3] (TBK) düzenlenmekle birlikte temerrüt faizi oranı yine 3095 sayılı Kanun'a tabi olmaktadır.

Sigorta tazminatı, sigorta edilen menfaate bağlı olarak deprem, yangın, doğal afet, hırsızlık, savaş gibi risklerin gerçekleşmesi veya bir kaza neticesinde motorlu aracın işletilmesi gibi bir tehlike sorumluluğu ya da herhangi bir sebep sorumluluğu doğması hallerinde, sigorta şirketi tarafından ödenmesi gereken bir tazminattır. Tazminat alacaklısı ise bu risklerden birinin gerçekleşmesi dolayısıyla zarara uğrayan gerçek veya tüzel kişidir. Sigorta şirketinin tazminat ödemede temerrüde düşmesi halinde uygulanacak temerrüt faizi oranı işin ticari iş olup olmamasına göre değişmektedir.

Anahtar Kelimeler

Temerrüt Faizi, Avans Faizi, Faiz, Ticari İşlerde Faiz, Sigorta Tazminatı.

DEFAULT INTEREST IN INSURANCE INDEMNITY

Abstract

The default interest is a reward related to the payment of the money due on the due date, which commences the process as required by law and runs during the delay period. The Turkish Commercial Code (TCC), numbered 6102, also regulates commercial business and subject commercial transactions to some different provisions. The Legal and Default Interest Code, numbered 3095, regulates the default interest in commercial business in different ways. In order to be able to talk about the default interest in commercial business, the business that the first thing is taken must be a *"commercial business"* within the scope of TCC. Otherwise, it is considered *"ordinary business"*. Default interest in ordinary business is regulated in the Turkish Code of Obligations, numbered 6098, and the default interest is also subject to The Law No. 3095.

Insurance indemnity is an indemnity that must be paid by the insurance company in the event of a risk liability such as the occurrence of risks such as earthquake, fire, natural disaster, theft or war, or the operation of a motor vehicle as a result of an accident. The indemnity creditor is a natural or legal person who has suffered a loss due to the occurrence of one of these risks. The rate of default interest to be applied if the insurance company defaults on compensation payments depends on whether the business is a commercial business or not.

Keywords

Default Interest, Advance Interest, Interest, Interest in Commercial Business, Insurance Indemnity.

[*] Yayımlanma talebiyle editörlüğe gönderildiği tarih: 25.06.2018. Kabul edildiği tarih: 03.07.2018.

[**] Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, merdcan@akdeniz.edu.tr
ORCID ID: http://orcid.org/0000-0002-5077-4747.

[*1] RG, 14.02.2011 tarih ve S. 27846.

[*2] RG, 19.12.1984 tarih ve S. 18610.

[*3] RG, 04.02.2011 tarih ve S. 27836.

I. GİRİŞ

Genel olarak sigorta tazminatına konu zararın, doğaüstü bir olaydan veya bir haksız fiilden kaynaklandığı söylenebilir. Mesleki sorumluluk sigortalarında ise, sigorta şirketinin tazminat yükümlülüğünün, sigortalının mesleğini icra ettiği sözleşmenin ihlali dolayısıyla ortaya çıktığı söylenebilir. Kasko sigortasında ise, araç sahibi herhangi bir trafik kazası veya hasar dolayısıyla kendi aracında, malvarlığında ve/veya vücut bütünlüğünde meydana gelebilecek zararları sigorta ettirmektedir. Sigorta tazminatı olarak sigortanın türüne ve poliçenin kapsamına göre; maddi zarar, manevi zarar, değer kaybı tazminatı, geçici veya kalıcı iş göremezlik tazminatı, bakıcı gideri, ölüm halinde defin gideri ve destekten yoksun kalma tazminatı gibi tazminatlar talep edilebilmektedir.

Sigorta tazminatı talep edilebilen hallerde, ödemenin gecikmesi durumunda sigorta alacaklısı temerrüt faizi de isteyebilir. Keza alacağın sözleşme, haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşmeden doğmuş olması fark etmeksizin, para alacaklısının parasından mahrum kaldığı süre için vadeye kadar anapara faizi, vadeden sonra temerrüt faizi talep etmesi mümkündür.

Uygulamada sigorta tazminatına ilişkin alacak talepleri genelde haksız fiilden doğmaktadır. Haksız fiildeki "*haksız*" kelimesi, hukuka aykırılığı ifade eder. Buna göre, haksız fiilden doğan borçları, hukuka aykırı fiillerden doğan borçlar şeklinde anlamak mümkündür[1]. Haksız fiil teşkil eden eylem, kusura dayanabildiği gibi kusursuz sorumluluk halleri olan tehlike sorumluluğu ya da olağan sebep sorumluluğuna da dayanabilir. Bütün bu hallerde para alacağı sözleşmeden değil, haksız fiilden doğmaktadır. Mahkemece haksız fiilden doğan zararın para olarak tazminine karar verilmesi durumunda temerrüt faizi konusu da gündeme gelmektedir.

Örneğin değerlendirilen motorlu bir aracın işletilmesinden doğması muhtemel trafik kazası rizikosu dolayısıyla araç işleteni ve/veya maliki, sorumluluk sigortası olarak değerlendirilen Karayolu Zorunlu Mali Mesuliyet (Trafik) Sigortası yaptırmakta ve trafik kazası neticesinde zarar görecek karşı araç ve yolculara sigorta güvencesi sağlanmaktadır. Buna karşın, trafik kazası rizikosu karşısında kendi aracı ile menfaatlerini güvence altına almak içinse, aracına mal sigortaları kapsamında değerlendirilen kasko sigortası yaptırmakta ve bu sayede kendi mal ve tazmin güvenliğini teminat altına almaktadır.

Sigorta alacaklısı, sigorta tazminatı yanında alacağının geç ödenmesi halinde temerrüt faizi de talep edebilmektedir. Esasen Türk Hukuku'nda faiz konusu oldukça karmaşık normatif düzenlemelere tabidir. Gerçi faiz asıl alacağa bağlı fer'i bir hak mahiyetindedir[2]. Faiz alıp almamak alacaklının iradesine bağlıdır.

---

1 **Kılıçoğlu, Ahmet, M.,** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Genişletilmiş B. 21, Ankara 2017, s. 359.

2 **Kaya, Arslan,** *Adi ve Ticari İşlerde Faiz, İÜHFM,* C. LIV, İstanbul 1994, s. 347; **Kılıçoğlu, Ahmet Mithat,** *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* age., Ankara, 2013, s. 618; **Aydoğdu, Murat/ Ayan, Serkan,** *Türk Borçlar ve Türk Ticaret Hukukunda Yer Alan Faiz ile İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi*, B. 2, Ankara 2014, s. 3-4.

Alacaklı dilerse faiz alır, dilemezse almaz. Buna karşın asıl alacaktan vazgeçerse, faizinden de vazgeçmiş olur.

II. TİCARİ İŞLER VE SİGORTA İŞLERİ

Ticari iş, ticari ilişkileri ticari olmayan ilişkilerden ayırt etmek üzere TTK'da kullanılan bir kavramdır. Bu kavram, ticari işleri ticari olmayan yani adi (medeni hukuka dair) ilişkilerden ayırmakta ve farklı hükümlere tabi olmasını sağlamaktadır[3]. Bu farklılığın önemli yansımalarından biri, ticari işlere uygulanacak faiz ve özellikle de temerrüt faizi konusunda ortaya çıkmaktadır.

Ticari işleri adi işlerden ayırt etme konusunda TTK m.3 ve 19 hükümlerinde iki ayrı ölçüt konmuştur. TTK m.3 hükmüne göre; TTK'nda düzenlenen hususlarla, bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari iş olarak kabul edilmektedir. Anılan maddede 2 farklı durum söz konusudur. Birincisi, TTK'nda düzenlenen hususlar ticari iş sayılmaktadır. Burada problem teşkil eden husus, başka bir kriter aranmaksızın, TTK'nda düzenlenen hususların ticari iş sayılmasıdır. Dikkat edilirse hüküm bu şekliyle çok geniş bir uygulama alanına sahip gözükmektedir. Oysa TTK'nda düzenlenen pek çok husus, farklı kanunlarda farklı şekillerde düzenlenmektedir. O halde bu hükmü mutlak olarak tatbik etme imkânı bulunmamaktadır. Kanaatimizce; TTK'nda düzenlenen hususları ticari iş sayan bu hükmü, "*esas itibariyle bu kanunda düzenlenen ve başka özel kanunlarda aksi öngörülmeyen işler, ticari iş niteliğindedir*" şeklinde anlamak gerekmektedir. Bu durumda bono, poliçe, çek, taşıma, sigorta konuları TTK'nda düzenlendiğinden ticari iş sayılmalıdır.

Sigorta Hukuku konusu esas itibariyle TTK'nda düzenlenmekle birlikte, ilgili düzenlemeler 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ve 2918 sayılı KTK'nda yer almakta, tazminat konusu ise esas itibariyle TBK'nda düzenlenmektedir. Böyle bir karmaşık durumda işin adi iş mi yoksa ticari iş mi olduğu konusunda pek çok tartışma ve karar mevcuttur. Tüm tartışmalar saklı kalmak kaydıyla, kanaatimizce; sigorta sözleşmesinden ve poliçesinden doğan ve sigorta şirketine yöneltilebilecek tüm tazminat talepleri ticari iş sayılmalı ve avans faizi istenebilmelidir. Keza sigorta şirketini tazminat ödemekle yükümlü kılan poliçe ve sigorta sözleşmesi TTK'nda düzenlenen hususlardır. Riski ortaya çıkaran faktörün sözleşmeye aykırılık mı yoksa haksız fiil mi olduğu sigorta şirketini ilgilendiren bir husus değildir. Üçüncü kişinin zararından sorumluluğun sigorta edildiği hallerde ise haksız fiilde bulunan borçlu TBK kapsamında ve hatta trafik kazası halinde KTK kapsamında sorumlu olacağından, sigorta şirketinin ödeme yükümlülüğünün ancak tazminat borçlusu kadar olabileceği ve dolayısıyla ortada bir adi iş olduğu ve buna göre temerrüt faizi istenebileceği değerlendirilmektedir.

---

[3] **Arkan, Sabih;** *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, 2011, s. 61; **Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan,** *Ticari İşletme Hukuku,* B. 6, Bursa 2016, s. 51; **Ayhan, Rıza/ Özdamar, Mehmet/ Çağlar, Hayrettin,** *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar,* Ankara 2013, s. 62.

TTK m.3 hükmünde ikinci olarak, bir *ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller* ticari iş sayılmaktadır. Burada ticari işletmeyi esas alarak, ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari iş sayılmaktadır. Ticari işletmenin sahibinin bir gerçek kişi veya tüzel kişi olması fark yaratmamaktadır. Hükümde duraksamaya neden olan durum, bu işin karşı taraf için de ticari iş sayılıp sayılmayacağı noktasındadır. Karşı taraf da bir ticari işletme kapsamında bu işi yapmışsa sorun yoktur ve iki taraf için de ticari iş sayılır. Ticari işletmeler arasında yapılan mal ve hizmet tedariki sözleşmelerinde uygulanacak olan temerrüt faizi konusu TTK m.1530 hükmünde ayrıntılı olarak düzenlenmektedir[4] ancak bu husus makalemizin kapsamı dışındadır. İşlem veya fiili yapan ticari işletme ile ilgili olarak yapmış ancak karşı taraf bir ticari işletme değilse, örneğin esnaf işletmesi veya gerçek kişi ya da ticari işletmesi olmayan bir tüzel kişi ise, hükmün lafzına göre normalde karşı taraf için de ticari iş olduğu ileri sürülebilirse de, TTK m.19/2 hükmünün mevcudiyeti böyle bir yoruma mani teşkil etmektedir.

TTK m.19/2 hükmüne göre; *taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan sözleşmeler, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, diğeri için de ticari iş sayılır*. Burada taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan bir sözleşme, diğer tarafın ticari işletmesi olsun olmasın onun için de ticari bir iş, ticari bir sözleşme olarak kabul edilmektedir. O halde taraflardan biri için ticari iş niteliğinde olan haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme ilişkisinin diğeri için de ticari iş sayılması mümkün değildir[5].

Kanaatimizce; TTK m.19/2 düzenlemesi, TTK m.3 hükmünün uygulama alanını daraltmakta, uygulamada tacirlerin alacakları için yüksek faiz talep etmelerine ve borçlarını düşük faiz oranından ödemelerine sebep olmaktadır. Ticari iş ayrımının bir neticesi olarak tacirler lehine ortaya çıkan bu olumsuz durum ayrımcılık ve eşitsizlik yaratmaktadır. Bunu aşmak için 2 alternatif yol önerilebilir; 1) TTK m.19/2 hükmünde yer alan "*sözleşmeler*" ifadesi yerine "*işlem ve fiiller*" şeklinde düzeltilmesi, 2) TTK m.19/2 hükmünün tümden kaldırılması ve TTK m.3 hükmünün "*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller tüm ilgililer için de ticari iştir.*" şeklinde düzenlenmesi. Bunlardan birinci yöntem daha kolay, çözüme odaklı ve TTK m.3 ile uyumlu gözükmektedir.

---

4 **Orbay Ortaç, Nurdan,** *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz*, Ankara Barosu Dergisi 2014/2, Ankara 2014, s. 120; TTK m.1530 hükmü, ticari işlemlerde geç ödemeyle mücadele hususunda çıkartılmış olan 16 Şubat 2011 tarihli *Directive on combating late payment in commercial transactions 2011/7/EU* sayılı Avrupa Parlementosu ve Konsey Direktifine uygun olarak düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Yatağan, Çiğdem,** *2011/7/EU Sayılı Topluluk Yönergesi ve 6102 Sayılı TTK'nın 1530. Maddesi Çerçevesinde Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s. 18 vd.; **Schulte-Braucks, Reinhard/Ongena, Steven,** *The Late Payment DirectiveA Step Towards an Emerging European Private Law, Kluwer Law International,* European Review of Private Law 4-2003 (www.heinonline.com, ziyaret tarihi 21.02.2018) s. 28'de sadece ticari işletmelerin değil tüm işletmelerin bu kapsamda olduğunu ifade etmektedir.

5 **Orbay Ortaç,** s. 122.

Ticari işleri adi işlerden ayırt etmede ölçü getiren bir diğer madde, TTK m.19 hükmüdür. Ticari iş karinesi öngören bu hüküm iki fıkradan oluşmaktadır. Ancak ikinci fıkraya yukarıda değindiğimiz için burada sadece ilk fıkradan bahsedeceğiz. TTK m.19/1 hükmüne göre; "*Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır. Ancak, gerçek kişi olan bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç adi sayılır.*" Bu fıkra hükmünde iki cümle vardır ve aslında iki adet karine vardır. İlk cümlede "*Bir tacirin borçlarının ticari olması asıldır."* denmektedir. Tüzel kişi tacir konumundaki ticaret şirketlerinin zaten adi sahası olmadığından her işleri ticaridir. Ticari işletme işleten diğer tüzel kişilerin adi sahası yani ticari olmayan işi olabilir[6]. Bunların bir ticari işletmesi olduğu halde, yaptıkları işlem ve fiillerinin ticari işletmeleriyle ilgili olmadığını ispat etmeleri halinde iş ticari iş sayılmayacaktır. İkinci cümlede ise gerçek kişi tacirler bakımından karinenin aksini ispat etme yöntemi düzenlenmektedir.

Zarar sigortaları, sigorta menfaatinin ilgili olduğu konuya göre mal sigortaları ve malvarlığı sigortaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mal sigortaları, sigortalının bir mal üzerindeki menfaatinin sigorta edildiği sigortalardır. Mal sigortaları TTK m.1453-1472 hükümlerinde düzenlenmektedir. Bunlar; yangın sigortası, hırsızlığa karşı sigorta, kara ve iç sularda taşıma sigortası, ziraî sigortadır. Malvarlığı sigortaları, sigortalının malvarlığının belli bazı tehlikelerin mali sonuçlarına karşı korunduğu sigortalardır.

Sorumluluk sigortaları, TTK m.1473-1486 hükümleri arasında düzenlenmektedir[7]. Sorumluluk sigortası, zorunlu da olsa isteğe bağlı da yapılsa durum değişmemektedir. Sorumluluk sigortalarında sigorta ettiren, üçüncü kişilerin kendisine karşı yönelteceği tazminat taleplerini güvence altına almakta, malvarlığının pasifinin artmasını engellemektedir. Bu sayede KZMMS (trafik) ile sigorta ettiren, trafik kazasına sebep olan kendi fiili dolayısıyla zarar gören kişilerin malvarlığını azaltıcı taleplerine karşı poliçe limiti dâhilinde kendisini korumaktadır. Sorumluluk sigortalarında sigorta değerini önceden belirlemek mümkün olmadığından[8], poliçeye limit konmaktadır ve mağdur poliçe limiti ve kapsamı dâhilinde doğrudan doğruya sigorta şirketine başvurabilmektedir. Ancak bu durum, sorumluluk sigortası sözleşmesini üçüncü kişi yararına akit haline getirmez[9].

Mal sigortalarında sigortalı işyerinin veya bir eşyanın yangın veya sel baskını neticesinde sigorta sözleşmesi kapsamında hasar görmesi durumunda, sigorta

---

6 **Orbay Ortaç,** s. 121'de ayrım yapmaksızın tüm tüzel kişi tacirlerin adi sahası olmadığını ileri sürmektedir.

7 **Şenocak, Kemal,** *Mesleki Sorumluluk Sigortası,* Ankara 2000, s. 44; **Bozkurt, Tamer,** *Sigorta Hukuku,* B. 10, İstanbul 2017, s. 195-196; **Can, Mertol,** *Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış,* Ankara 2006, s. 7-8.

8 **Şenocak,** s. 483.

9 **Bozer, Ali,** *Sigorta Hukuku,* Ankara 1981, s. 174.

şirketi kendisine yapılan ihbar ve gerekli evraklar kendisine sunulduktan sonra poliçe kapsamı ve limiti çerçevesinde ödeme yapmakla yükümlüdür. Süresinde ödeme yapmaması durumunda temerrüde düşer ve temerrüt faizi ödemekle yükümlü olur. Sigorta şirketi burada sigortalının sigorta sözleşmesi ve sigorta poliçesinde gösterilen bir zararını karşılamaktaysa, sigorta şirketinin yaptığı sözleşme sigortalı konumundaki karşı taraf için de ticari iş sayılacağından, sigortalı ticari temerrüt (avans) faizi isteyebilecektir.

Mal sigortalarında ilişki sigorta şirketi ile sigorta ettiren arasındadır. Oysa sorumluluk sigortalarında örneğin mesleki ya da tehlikeli bir faaliyetinden zarar gören (mağdur) üçüncü kişiler de ilişkiye dâhil olmakta ve sigorta koruması onu da kapsamakta ve bu sayede sigorta ilişkisi adeta üç köşeli bir ilişki haline gelmektedir[10]. Zarar, sosyal güvenlik kurumu tarafından karşılanan bir zararsa, TTK m.1484/3 hükmü gereği karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu da sona erer. Sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketi örneğin KZMMS (trafik) poliçesinde olduğu gibi 3. kişiye verilecek zararı sigorta etmişse, trafik kazası olması durumunda karşı taraftaki kişi/ler sigorta şirketinden talepte bulunduğu takdirde sigorta şirketi adi işlerdeki yasal temerrüt faizini ödemekle yükümlüdür.

III. SİGORTA TAZMİNATININ ÖDENMESİNDE TEMERRÜT

Mal sigortalarında tazminat, sigorta şirketi tarafından alacaklı karşı akit tarafa sigorta sözleşmesi ve poliçe çerçevesinde ödenir. Malvarlığı sigortaları olan sorumluluk sigortalarında ise zarar gören sigortalı veya akit taraf değil herhangi bir üçüncü kişidir. Burada sigorta şirketi, üçüncü kişinin uğrayacağı muhtemel zarardan dolayı sigortalının sorumluluğuna teminat sağlamaktadır. Dolayısıyla zarar gören ile diğerleri arasında bir sözleşme ilişkisi bulunması söz konusu değildir.

Zarara sebep olan haksız fiil, işlendiği tarihte zarar görenin malvarlığında bir eksilmeye sebep olduğundan, tazmin borcu da aynı anda doğmaktadır. Bu yüzden, haksız fiillerde tazminat alacağına, haksız fiilin işlendiği tarihten (olay tarihinden) itibaren temerrüt faizi uygulanır. Zira haksız fiilin işlendiği tarihte tazminat alacağı doğar ve muaccel hale gelir[11]. Tazminat borçlusu bakımından durum böyle olmakla birlikte, tazminatı ödemekle yükümlü olan sigorta şirketi bakımından, haksız fiilin gerçekleşmesi ile doğrudan temerrüt söz konusu olmaz. Sigorta şirketine ihbarda bulunulması ve ayrıca temerrüt ihtarında bulunulması gerekmektedir.

Tazminat alacaklısının, sigorta şirketinden temerrüt faizi talep edebilmesi için borcun yasada öngörülen sürede ödenmemesi ve sigorta şirketini TBK m.117 hükmü uyarınca temerrüde düşürmüş olması gerekmektedir. Adi işler bakımından

[10] **Bozkurt,** s. 199.

[11] **Kılıçoğlu,** 547-548.

temerrüt ihtarı herhangi bir geçerlilik şekline bağlı değildir. Kural olarak ticari işler bakımından da temerrüt ihtarı geçerlilik şekline tabi değildir. Her iki halde de ispat şekline tabi olduğu yani temerrüt halinin alacaklı tarafından ispat edilmesi gerektiği söylenebilir. Türk Borçlar Kanunu m. 121/1 hükmüne göre; "*Faiz veya irat borcunu ya da bağışladığı bir miktar parayı ödemekte temerrüde düşen borçlu, icra takibine girişildiği veya dava açıldığı günden başlayarak, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür*". Buna karşılık tazminat alacaklısının tacir olması halinde TTK m.18/3 hükmü gereği her iki taraf da tacir olacağından, sigorta şirketinin temerrüde düşürülmesi için temerrüt ihtarının; a) Noter, b) Taahhütlü mektup, c) Telgraf, d) Kayıtlı elektronik posta hesabından güvenli elektronik imza ile imzalanarak gönderilen elektronik posta yollarından biri ile yapılması şarttır.

Sorumluluk sigortası bulunan hallerde, rizikonun gerçekleşmesi durumunda mağdur zarar verene başvurabileceği gibi, ona gitmeden doğrudan sigorta şirketine de başvurabilmektedir. Sigorta şirketi riski sigorta ettiğine göre, sorumluluğunun en geniş sınırı sigortalının sorumluluğu kadardır. Sigortalı mağdurun, sigorta şirketinden temerrüt faizi talep edilebilmesi için, sigorta şirketinin usulüne uygun şekilde temerrüde düşürülmüş olmasına rağmen, zamanında ödeme yapmamış olması gerekmektedir. Buna karşılık mal sigortalarında, kişi kendi eşyasını veya malını sigorta ettirdiğinden sigortacının sorumluluğu aşkın veya eksik sigorta yoksa, sigorta bedeli (=sigorta değeri) kadar olmalıdır.

Sözleşmeden doğan bir para borcunun belirli vadede ödenmemesi halinde alacaklı, temerrüt faizi isteyebilir. Buna karşın haksız fiilden doğan bir tazminat dolayısıyla alacaklının, tazminat borçlusunu temerrüde düşürmesi gerekmektedir. Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirmekle yükümlüdür (TTK m.1446/1). Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimin yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde atışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre ödenecek miktardan indirim söz konusu olabilir (TTK m.1446/2).

Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın yapılması ile sigortacının ödeme yükümlülüğü otomatik olarak doğmaz. Ayrıca sigorta ettiren, TTK m.1447/1 hükmü gereği; rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Ayrıca, sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla yükümlüdür. Riskin gerçekleştiğine ilişkin ihbarın ve gerekli belgelerin verilmesi herhangi bir usule tabi değildir. Ancak ispat açısından bunların ispat edilebilecek şekilde yapılması gerekmektedir.

Sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleşmesini müteakiben riziko ile ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra, sigortacının edime ilişkin araştırmaları bitince ve her halde 1446'ncı maddeye göre yapılacak ihbardan 45 gün sonra muaccel hale gelir. Can sigortaları için bu süre 15 gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez (TTK m.1427/2). İhbar yapılmasına rağmen riziko ile ilgili belgeler sigortacıya verilmemiş veya eksik verilmişse süre işlemeye başlamaz, borç muaccel hale gelmez.

Yargıtay tarafından da benimsendiği üzere; "*Sigorta şirketi yönünden faiz başlangıcı (temerrüt tarihinin) hiçbir duraksamaya sebebiyet vermeyecek açıklıkta belirlenmesi gerekmektedir. Yasa gereği sigorta şirketinin ödeme yükümlülüğünün……gerekli belgeler ibraz edilmeksizin başvuruda bulunulmuş ya da hiç başvurulmamışsa, sigorta şirketinin temerrüdünden söz edilemez*"[12].

Yargıtay sigorta şirketi yönünden borçlu temerrüdü oluşabilmesi için, sigorta şirketine gerekli belgelerin teslim edilmesi ve ihbarda bulunulması ve yine 8 iş günü içerisinde ödeme yapılmasını aramaktadır. Bu 8 iş günü olarak belirlenen ödeme süresinin dolmasından itibaren sigorta şirketi temerrüde düşmüş olacaktır. Nitekim Yargıtay bir kararında[13]; "*2918 sayılı KTK m.98/1, 99/1 maddeleri ile ……. sigorta poliçesi Genel Şartları'nın B.2 maddesi uyarınca rizikonun belge ve bilgileri ile birlikte sigortacıya ihbar edildiği tarihten itibaren 8 iş günü içinde sigortanın tazminatı ödeme yükümlülüğü bulunmakta, bu sürenin sonunda ödememe halinde temerrüt gerçekleşmektedir. Bu sebeple, usulüne uygun bir başvuru yapılıp yasada belirlenen süre dolmadan trafik sigortacısı bakımından alacağın muacceliyetinden ve dolayısıyla temerrüdünden söz edilemez. Bu durumda, mahkemece, davacı tarafından davalı Güvence Hesabı'na davadan önce ihbarda bulunup bulunmadığının tesbiti ile davadan önce ihbar var ise, anılan maddeye göre davalı Güvence Hesabı'nın temerrüt tarihinin belirlenmesi, hiç başvuru yoksa veya gerekli belgeler eklenmeksizin başvuru yapıldığında ise, temerrüt tarihinin, icra takibi yapılmışsa takip tarihi, aksi takdirde dava tarihi olacağı gözetilmesi gerekirken, Güvence Hesabı yönünden faiz başlangıç tarihinin hatalı alınması, usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir*" şeklinde hüküm kurmuştur.

IV. TİCARİ İŞLERDE FAİZ VE ÖZELLİKLERİ

A. Ticari İşlerde Faiz

Faiz, konusu para olan borçlarda alacaklıya, parasından mahrum kaldığı süre için ödenen bir karşılıktır[14]. Faiz, asıl alacağa bağlı (fer'i), kanundan veya sözleşmeden kaynaklanan bir yan edim niteliğindedir. Asıl alacak devam ettiği sürece

[12] Yarg. 10. HD, 25.06.2001 tarih ve 3540 E., 4929 K. (*Yayımlanmamıştır*).

[13] Yarg. 10. HD, 30.06.2015 tarih ve 2014/8857 E., 2015/13173 K. sayılı ilam (*Yayımlanmamıştır*).

[14] **Eren, Fikret,** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, B. 21, Ankara 2017, s. 1001; **Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi,** *Ticari İşletme Hukuku,* İstanbul 2012, s. 81; **Helvacı, Mehmet,** *Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı*, İstanbul 2000, s. 43-44; **Reisoğlu, Safa;** *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* İstanbul 2013, s. 312.

faiz borcu da devam eder[15]. Adi işler bakımından işlemiş faizleri isteme hakkının saklı tutulması veya bunun durumun özelliğinden anlaşılması gerekir. Aksi halde TBK m.131/2 hükmü gereği faiz istenemez. Buna karşın para borcunun söz konusu olduğu her halde borçlunun faiz ödemesi gerekmez. Ancak taraflar arasındaki sözleşmede faiz ödeneceği kararlaştırılabileceği gibi bir kanun hükmü ile de borçlu faiz ödemekle yükümlü tutulabilir.

Faiz türleri bakımından uygulamada en yaygın olarak görülen ayrım anapara (kapital) faizi - temerrüt (gecikme) faizi ayrımıdır[16]. Faize ilişkin temel düzenlemeler 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'da yer almakta olup makalemizde bu kapsamda temerrüt faizi konusu incelenmekte, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsam dışı bırakılmaktadır.

Anapara faizi (resülmal, kapital, sermaye faizi); henüz temerrüde düşmeden ödenmesi lazım gelen faizdir. Genelde vadeli, kredili veya taksitli satışlarda söz konusu olur ve temerrüde düşmeden "vade farkı" adı altında alınır. Temerrüt faizi (gecikme faizi); para borcunu vadesinde ödemeyerek temerrüde düşen borçlunun ödemesi gereken bedel olarak tanımlanabilir. Anapara faizi-temerrüt faizi ayrımı, para borcunun ödeme vadesi esas alınarak zaman bakımından yapılan bir tasniftir. Para borcunun ödenmesinin vadeye veya temerrüt ihtarına bağlı olması halinde temerrüt tarihine kadar ya da vadeye kadar işleyen faize anapara faizi, vadenin dolmasından veya temerrüde düşülmesinden itibaren işleyen faize temerrüt faizi denir.

Aksine sözleşme hükmü yoksa, ticari bir borcun faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar (TTK m.10). Diğer bir ifadeyle temerrüt faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar. Para borcunun vadeye bağlı olmaması veya temerrüt ihtarı yapılmasına gerek olmaması halinde, borcun doğumundan itibaren temerrüt faizi istenmesi söz konusu olmaktadır.

Diğer yandan hem anapara faizi hem de temerrüt faizi için akdi faiz ve yasal faiz ayrımı yapılmaktadır. Akdi faiz, hukuki ilişkiden kaynaklanan ve taraflarca kararlaştırılan faiz olup, yasal (kanuni) faiz ise taraflarca kararlaştırılmamış olan ve yasa tarafından belirlenen faizdir. Yasal faiz, hem anapara faizi hem de temerrüt faizi bakımından adi işlerde geçerli olan adi (olağan, basit) veya ticari işlerde geçerli olan ticari faiz (avans faizi) şeklinde olabilmektedir.

B. Ticari İşlerde Faizin Özellikleri

1. Kararlaştırılmamış Olsa Bile Faiz Talep Edilebilir

Sözleşmeye dayalı alacaklarda faiz oranı kararlaştırılmışsa bu oran üzerinden anapara faizi ve temerrüt faizi istenebilir. Bununla birlikte ödünç (karz)

[15] **Helvacı, 44**; **Eren,** s. 1001.

[16] **Bilgili/Demirkapı**, s. 57; **Eren,** 1002-1004.

sözleşmelerini düzenleyen TBK m.387 hükmüne göre, ticari nitelikte olmayan ödünç sözleşmelerinde taraflarca faiz kararlaştırılmamış ise faiz istenemeyeceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Hükmün aksinden adi nitelikteki ödünç sözleşmelerinde, faiz hükmüne yer verilmemişse faiz istenemeyeceği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan adi nitelikteki sözleşmelerde faiz istenebilmesi için sözleşmede faiz hükmüne yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır[17].

Ticari iş niteliğindeki ödünç sözleşmelerinde TBK m.387/2 hükmü ile kararlaştırılmamış olsa dahi faiz istenebileceği düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu madde 20 hükmünde, TBK 387/2 hükmünü de kapsayan genel bir düzenlemeye yer verilerek ticari işlerde tacirin kararlaştırılmamış olsa bile faiz isteyebileceği öngörülmüştür. Böylelikle tacirin, işletmesi ile ilgili işlemleri her zaman bir ücret mukabilinde, avans ödemeleri ve yaptığı masrafları da ödeme veya sarfiyat yönünden itibaren tahakkuk etmeye başlayan faiz mukabilinde yaptığı varsayılmıştır. Hükümde söz edilen faiz yasal faizdir. Zira taraflarca önceden faiz kararlaştırılmamış olduğu için doğal olarak faiz oranı da belirlenmemiş olacak ve bu yüzden yasal faiz oranı uygulanması söz konusu olacaktır.

2. Faiz Oranları Serbestçe Kararlaştırılabilir

TTK m.8/1 hükmüne göre; *ticari işlerde faiz oranını serbestçe belirlenir*. Buna karşın TBK m.88/2 hükmünde, anapara faiz oranının taraflarca kararlaştırıldığı hallerde yıllık faiz oranının, aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca faiz oranının doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine (3095 sayılı Kanun) göre belirlenecek olan yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamayacağı belirtilmiştir.

Anılan Kanunda benzer bir sınırlama temerrüt faizine ilişkin olarak da öngörülmüştür. TBK m.120/2 hükmüne göre, temerrüt faiz oranının taraflarca kararlaştırıldığı hallerde yıllık temerrüt faiz oranı, aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca faiz oranının doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine (3095 sayılı Kanun) göre belirlenecek olan yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz.

Türk Borçlar Kanunu'nda sözleşme ile kararlaştırılan faiz oranlarına ilişkin sınırlamaların ticari işlerde uygulanıp uygulanmayacağı konusu doktrinde ve yargı kararlarında tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre[18]; faize ilişkin TBK m.88/2 ve 120/2 hükümlerinde öngörülen sınırlamalar, ticari işlerde de uygulanacak emredici düzenlemelerdir. Bu görüşteki yazarların dayanağı TBK m.88 ve 120 maddelerinin gerekçelerinde faiz oranına ilişkin getirilen sınırlamaların uygulamada örnekleri sıkça görülen olağanüstü faiz oranları karşısında borçluların korunmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Bu görüşe göre; TBK m.88 ve 120

17 **Eren,** s. 1002.

18 **Aydoğdu, Murat,** *6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz ile İlgili Düzenlemeler, DEÜHFD,* C. 12, S. 1, 2010, (Basım: 2011), s. 96; **Öz, Turgut,** *Borçlar Kanunu Tasarısı Paneli, Hukuki Perspektifler Dergisi,* S. 4, Ağustos 2005, s. 74; Aynı yönde Yarg. 13. HD, 22.11.2012 tarih ve 2012/17865 E., 2012/26319 K. sayılı ilamında, TBK'yın faize ilişkin sınırlayıcı hükümlerinin ticari işler bakımından da emredici nitelikte olduğu yönünde karar vermiştir.

hükümlerinin uygulanmasında kişi bakımından herhangi bir farklılık gözetilmediğini ve tacirlerin de aşırı faize karşı korunması gerektiğini ve dolayısıyla bu hükümlerin tacirlerin ticari işleri bakımından da emredici olduğunu ve hatta TTK m.9 hükmü de "*Ticari işlerde; kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.*" düzenlemesine yer verdiğinden bu hükümde yer alan ilgili mevzuatın TBK'yı da kapsadığı kabul edilmektedir[19].

Doktrinde diğer görüşe göre[20]; anapara ve temerrüt faizi konusundaki sınırlamalar ticari işlere uygulanmaz. Aksi yorum TTK m.8 hükmünü göz ardı etmektedir. Zira 8'inci maddenin gerekçesinde açıkça, ticari işlerde faiz oranlarının serbestçe kararlaştırılacağına ilişkin düzenlemenin TTK'nın temel bir ilkesi olduğu ifade edilmekte ve TTK m.9 hükmündeki düzenleme ile 3095 sayılı Kanun'a atıf yapıldığı kabul edilmektedir. Keza TTK madde 9 hükmünün gerekçesinde, TTK m.8 hükmü gerekçesine de atıf yapılmak suretiyle "*Kanunda veya sözleşmede belirtilmediği durumlarda uygulanacak faiz ve temerrüt faiz oranlarını gösteren 3095 sayılı Kanun ve benzeri kanunlar sık değiştirilmektedir. Türk Ticaret Kanunu söz konusu kanunlara ad ve sayı anarak gönderme yaparsa, değişiklikler dolayısıyla bu gönderme, anlam ifade etmez duruma gelebilir*" ifadesine yer verilmek suretiyle "*ilgili mevzuat*" ile özel kanun niteliğindeki 3095 sayılı Kanun'a atıf yapıldığı kabul edilmektedir. Buna göre; TBK m.88/2 ile TBK m.120/2 hükümlerinin sadece adi işler bakımından emredici olduğu ve ticari ilere sirayet etmediği kabul edilmektedir.

Dolayısıyla TTK, TBK ile aynı anda yürürlüğe giren özel hüküm niteliğinde bir düzenleme olduğundan, ticari işlerde faiz oranının serbestçe kararlaştırılabileceğine ilişkin TTK m.8 hükmü esas alınarak TBK'nda faiz oranlarına ilişkin olarak yer alan üst sınırların ticari işlerde uygulanamayacağı değerlendirilmektedir. Yargıtay 19 Hukuk Dairesi'nin kararları[21] istikrarlı şekilde TBK'nda öngörülen

---

19 **Aydoğdu,** s. 96; **Kırkbeşoğlu, Nagehan;** *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Getirilen Faiz Sınırları Üzerine Bir Değerlendirme, Batider,* Aralık 2012, C. 28, S. 4, Ankara 2012, s. 162; Yargıtay 6. Hukuk Dairesi ticari iş mahiyetindeki kira sözleşmesine ilişkin (24.10.2013 tarih ve 2013/12480 E, 2013/14260 K.; 26.09.2013 tarih ve 2013/11250 E, 2013/13087 K.; 14. 11.2013 tarih ve 2013/14644 E, 2013/15386 K. **Aydoğdu/Ayan,** s. 381-388) pek eski çok kararda, TBK 120 hükmünü ticari işlere uygulamıştır. Yine 15. Hukuk Dairesi ticari iş niteliğindeki eser sözleşmesinde (09.10.2013 tarih ve 2013/3943 E, 2013/5537 K) TBK 120 hükmündeki temerrüt oranı sınırını ticari işlere de uygulamıştır.

20 **Kılıçoğlu,** s. 620, 627; **Demir, Şamil,** *Türk Borçlar Kanunu'nun Para Borçlarında Faize İlişkin Getirdiği Yenilik ve Sınırlamalar, Ankara Barosu Dergisi,* 2012/4, Ankara 2012, s. 220, 221; **Poroy/Yasaman,** s. 96, 99; **Ayhan/Özdamar/Çağlar,** s. 74; **Orbay Ortaç,** s. 126; **Ayan, Serkan,** *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü, DEÜHFD*, Prof. Dr. Burhan Ceyhan'a Armağan, C. 12, İzmir 2012, s. 780; **Eren,** s. 1004-1005.

21 Yarg. 19. HD., 18.09.2013 tarih ve 2013/10777 E., 2013/14096 K. sayılı ilamı (**Orbay Ortaç,** s. 125); Yargıtay 19. Hukuk Dairesi ise TBK m.120'deki temerrüt oranına ilişkin sınırlamaların ticari işlerde geçerli olmadığı yönünde kararlar vermektedir: Yarg. 19. HD, 27.11.2013 tarih ve 2013/15196 E, 2013/18967 K.; Yarg. 19. HD, 18.09.2013 tarih ve 2013/10777 E, 2013/14096 K.; Yarg. 19. HD, 11.11.2013 tarih ve 2013/11967 E, 2013/17753 K.; Yarg. 19. HD, 06.11.2013 tarih ve 2013/11468 E, 2013/17415 K.; Yarg. 19. HD, 23.10.2013 tarih ve 2013/317 E, 2013/16447 K. (**Aydoğdu/Ayan,** s. 399-405).

faiz oranına ilişkin öngörülen sınırlamaların, ticari işler bakımından geçerli olmadığı yönündedir. Kaldı ki TTK m.8/2-4 hükümlerinde ticari işlerde faizin serbestçe kararlaştırılamayacağı istisnai durumlar açıkça sayılmış bulunmakta olup TBK m.88 ve 120 hükümlerinde istisnalar arasında yer verilmediği açıkça görülmektedir. Kısacası; ticari işlerde faiz oranının serbestçe kararlaştırılabileceği ve TBK m.88/2 ile TBK m.120/2 hükümlerindeki faize ilişkin sınırlandırmaların ticari işlerde uygulanmayacağı kabul edilmelidir.

Sigorta tazminatının özellikle malvarlığına ilişkin sigortalardan olan sorumluluk sigortalarında üçüncü kişilere verilecek zararları teminat altına aldığı ve bunların da genelde haksız fiil veya tehlike sorumluluğu ya da sebep sorumluluğundan doğduğu ve zarar ile zarar görenin önceden bilinemeyeceği ve sözleşme ile faiz oranının önceden kararlaştırılması imkânı bulunmadığı, sigorta sözleşmesi ve/veya poliçede faiz oranı belirtilse bile bunun sözleşme dışı 3. kişileri etkilemeyeceği ifade edilmelidir. Dolayısıyla haksız fiil dolayısıyla söz konusu olan temerrüt faizi oranının daima kanuni oran olacağı unutulmamalıdır. Buna karşın kişi kendi malını, arabasını, evini sigorta ettirmişse, yani ortada bir mal sigortası varsa, bu durumda sigorta tazminatı alacağı bir sigorta sözleşmesine ve poliçesine dayandığından, iş ticari iş sayılacak ve ayrıca sözleşmede belirlenen ticari temerrüt faizi oranı da talep edilebilecektir.

3. Bileşik Faiz Uygulanması İstisnası

Adi işlerde bileşik faiz uygulanması, TBK m.388/3 hükmü ile açıkça yasaklanmıştır. 3095 sayılı Kanun madde 3 hükmünde de, TTK hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kanuni faiz ve temerrüt faizi hesaplanırken bileşik faiz uygulanması yasaklanmıştır[22].

Türk Ticaret Kanunu m.8/2 ticari işlerde mürekkep faiz uygulanmasını ilke olarak yasaklamıştır. TTK sadece üç istisnai halde bileşik faizin uygulanmasına müsaade etmiş olup bunlar; 1) Üç aydan aşağı olmamak üzere cari hesaplarda, taraflar tacir ise faize faiz yürütülmesi (TTK m.8/2) hali, 2) Üç aydan aşağı olmamak üzere her iki taraf bakımından ticari iş niteliğini haiz olan ödünç sözleşmelerinde taraflar tacir ise faize faiz yürütülmesi (TTK m.8/2) hali, 3) Kambiyo senetlerinde müracaat hakkının kullanılması sebebiyle ödeme yapan müracaat borçlusu, kendinden önce gelen kişilere rücû ederken ödediği faizlere tekrar faiz yürütülebilmesi (TTK m.726, 778/1-d, 818/1-l halleridir. Görüldüğü üzere, sigorta tazminatı bakımından gerek anapara faizine gerekse temerrüt faizine tekrar faiz yürütülmesine ilişkin bir istisnaya yer verilmemiştir. Dolayısıyla TTK'nda sigorta tazminatına bileşik faiz yürütülmesine imkân tanınmamıştır.

[22] **Eren,** s. 1006-1007; **Antalya, Gökhan,** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. III, B. 1, İstanbul 2017, s. 124.

V. ANAPARA FAİZİ VE TEMERRÜT FAİZİ ORANLARI

A. Adi İşlerde Anapara Faizi ve Temerrüt Faizi Oranları

Adi işlerde anapara faizi konusu temel olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmektedir. TBK m.88 hükmüne göre; "*(1) Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir. (2) Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz.*"

Adi işlerde anapara faizi TBK m.88/1 hükmü gereği kural olarak ancak sözleşmede kararlaştırılmış ise talep edilebilir, kararlaştırılmamışsa talep edilemez. Anapara faizi oranı, TBK m.88/1 hükmü uyarınca; oran sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir. Yürürlükte olan mevzuattan kasıt, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 1. maddesi olup burada söz konusu olan faiz, yasal (kanuni) faizdir.

O halde anapara faizi sözleşme ile kararlaştırılmış ise buna itibar edilecektir. Bununla birlikte kararlaştırılacak yıllık faiz oranı 3095 sayılı Kanun uyarınca belirlenen oranın yüzde elli fazlasını aşamayacaktır. 3095 sayılı Kanun m.1 uyarınca belirlenen yıllık kanuni anapara faizi oranı yüzde 9 olduğuna göre bu oranın % 50 hali olan % 9 + 4.5 = % 13.5 oranını aşamayacaktır. O halde adi işlerde sözleşmede kararlaştırılan faiz oranının bu orandan yüksek olması halinde, sözleşmede belirlenen anapara faizi oranı değil % 13.5 oranı uygulanacaktır.

Adi işlerde temerrüt faizi TBK m.120 hükmünde düzenlenmektedir. Buna göre;

> *"Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.*
>
> *Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz.*
>
> *Akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranı geçerli olur"*

Sözleşmeden doğan alacaklarda adi işlerde anapara faizinin kararlaştırılması ancak oranının belirtilmemesi durumunda 3095 sayılı Kanun m.2/1 hükmü uyarınca m. 1/1'deki faiz oranı geçerli olacaktır. Bu oran Bakanlar Kurulu'nun 19.12.2005 tarihli ve 2005/9831 sayılı Kararı ile 2006 yılından itibaren % 9 olarak belirlenmiştir. Aynı oran, Maliye Bakanlığı'nın 27.01.2011 tarih ve 27828 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Parasal Sınırlar ve Oranlar Genel Tebliği"nde korunmuştur.

Adi işlerde sözleşme ile kararlaştırılan faiz oranının 3095 sayılı Kanun m.1/1 ile belirlenen % 9 oranından daha yüksek olması halinde, adi işlerde temerrüt faizi olarak sözleşme ile kararlaştırılan anapara faizi oranı geçerli olacaktır (3095 sayılı Kanun m.2/3). Buna göre, adi işlerde şayet sözleşme ile kararlaştırılan faiz oranı yasal faiz oranından yüksek ise ve taraflar temerrüt faizi oranını sözleşmede belirlememişlerse, temerrüt faizi sözleşme ile belirlenen faiz oranından az olamayacağından (3095 sayılı Kanun m.2/3) tarafların belirlediği anapara faizi oranı, temerrüt faizi oranı olarak da geçerli olacaktır.

Adi işlerde sözleşmede kararlaştırılan faiz oranının yasal faiz oranı olan % 9'un üzerinde belirlenmesi halinde, sözleşmede temerrüt faizi oranı belirtilmemişse, sözleşme faizi oranının temerrüt faizi oranı olarak da kabul edilmesi söz konusudur[23]. Diğer bir deyişle adi işlerde temerrüt faizi oranı kararlaştırılmamışsa temerrüt faizi oranı, kanunen en fazla sözleşme ile belirlenen anapara faizi oranı kadar olabilmektedir.

B. Ticari İşlerde Anapara Faizi ve Temerrüt Faizi Oranları

1. Ticari İşlerde Anapara Faizi Oranı

Ticari işlerde taraflar anapara faiz oranını TTK 8/1 hükmü gereği serbestçe kararlaştırabilirler. Bu konuda TBK 88/2 hükmünde anapara faiz oranına ilişkin öngörülen sınırlama, ticari işlerde uygulanmaz. Bu hususu yukarıda açıkladık.

Ticari işlerde anapara faiz oranı konusunda taraflar arasında bir anlaşma yoksa kanuni faiz oranı uygulanır. 3095 sayılı Kanun madde 1 hükmü uyarınca kanuni faiz oranı yıllık % 9'dur. Yabancı para borçlarında, sözleşmede daha yüksek anapara faizi oranı kararlaştırılmamışsa, devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır (3095 sayılı Kanun m.4/a).

2. Ticari İşlerde Temerrüt Faizi Oranı

Ticari işlerde hukuki ilişkinin tarafları, temerrüt faizi oranını TTK m.8/1 hükmü gereği serbestçe kararlaştırabilirler. Bu hususta TBK m.120/2 hükmünde temerrüt faizi oranına ilişkin olarak öngörülen sınırlama, ticari işlerde uygulanmaz. Bu hususu yukarıda açıkladık.

Ticari işlerde taraflar aralarında faiz oranını belirlememişlerse, anapara faizi ve temerrüt faizi olarak yasal faiz oranı olan % 9 istenebilir. Anapara faizi oranı belirlenmiş, temerrüt faizi oranı belirlenmemişse, sözleşmedeki anapara faizi oranından temerrüt faizi istenebilir. Ancak sözleşmede belirlenen anapara faiz oranı, 3095 sayılı Kanun m.1/1 hükmünde öngörülen % 9 oranından daha fazla ise temerrüt faiz oranı anapara faiz oranından daha az olamaz (3095 s. Kanun m. 2/3). Diğer bir ifadeyle sözleşmede anapara faiz oranı olarak % 9'dan daha

[23] **Eren,** s. 1004.

yüksek bir oran belirlenmiş ve temerrüt faizi oranı belirtilmemişse, sözleşmede belirlenen oran temerrüt faizi oranı olarak istenebilir.

Ticari işlerde taraflar aralarında faiz oranını belirlememişlerse, yıllık % 9 oranında temerrüt faizi istenebilir (3095 sayılı Kanun m.2/1). Ancak ticari işlerde bir önceki yılın 31 Aralık günü TCMB'nın kısa vadeli avanslar için uygulanan faiz oranından da temerrüt faizi istenebilmektedir. 31 Aralık 2016 tarihinde TCMB kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranını % 9,75 olarak belirlemiştir. Bu talep içinde bulunulan yılın ikinci yarısından sonra gelirse ve bu yılın 30 Haziran günü TCMB'nın kısa vadeli avanslara uyguladığı faiz oranı 31 Aralık günü uygulanan faiz oranından ± 5 ve üzeri farklı ise bu halde 30 Haziran günü geçerli olan faiz oranı uygulanır (3095 s. Kanun m.2/2).

Anapara faizi ile temerrüt faizi oranları, sözleşmeye bağlı alacaklarda taraflarca önceden kararlaştırılabilir. Kararlaştırılmamış olursa yasal oranlar geçerli olur. Buna karşın, haksız fiilden doğan tazminat alacaklarında ise faiz türünün ve oranının önceden kararlaştırılması mümkün olmadığından yasal oran talep edilebilir. Taraflar bilerek veya bilmeyerek faiz oranını kararlaştırmamışlarsa; alacaklı, anapara faizi ve temerrüt faizi olarak yasal oranları talep edebilir. Bu durumda alacaklı, kanuni faiz oranını yasa tarafından belirlenen anapara veya temerrüt faizi oranı olarak isteyebilir.

Yabancı para borçlarında sözleşmede daha yüksek temerrüt faizi oranı kararlaştırılmamışsa devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz uygulanır (3095 s. Kanun m.4/a).

TCMB tarafından yıllara ve dönemlere göre belirlenen avans faizi oranları aşağıdaki gibidir:

Yürürlük Tarihi	Avans İşlemlerinde Uygulanan Faiz Oranı (%)
21.06.2013	11
27.12.2013	11,75
14.12.2014	10,50
31.12.2016	9,75

VI. SONUÇ

Ticari iş, ticari ilişkileri ticari olmayanlardan ayırt etmek üzere TTK'da öngörülen bir kavram olup ayrımın önemli yansımalarından biri, ticari işlere uygulanacak faiz ve özellikle temerrüt faizi konusunda görülmektedir. Ticari işleri adi işlerden ayırt etme konusunda TTK m.3 ve 19 hükümlerinde iki ayrı ölçüt getirilmiştir. TTK m.3 hükmüne göre; TTK'nda düzenlenen hususlarla, bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari iş olarak kabul edilmektedir. TTK'nda düzenlenen hususları ticari iş sayan bu hükmü, "*esas itibariyle bu kanunda düzenlenen ve başka özel kanunlarda aksi öngörülmeyen işler, ticari iş niteliğindedir*" şeklinde anlaşılmalıdır.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ve 2918 sayılı KTK ve TBK'nda sigorta ile ilgili düzenlemeler yer almakla birlikte, Sigorta Hukuku konusu esas itibariyle TTK'nda düzenlenmektedir. Bu nedenle mal sigortalarında sigorta sözleşmesinden ve poliçesinden doğan ve sigorta şirketine yöneltilebilecek tüm tazminat talepleri ticari iş sayılmalı ve avans faizi istenebilmelidir. Buna karşın üçüncü kişinin zararından sorumluluğun sigorta edildiği malvarlığı sigortalarında zarar haksız fiile dayandığından ve talep bir sözleşmeye dayanmadığından burada iş adi iş sayılmalı ve sigorta şirketinden adi işlere ilişkin temerrüt faizi talep edilmelidir.

TTK m.3 hükmünde ikinci olarak, bir *ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller* ticari iş sayılmaktadır. O halde riziko bir ticari işletmenin faaliyetinden ileri gelmişse, iş ticari iş mahiyetindedir. Ancak karşı taraf bir ticari işletme değilse ve arada sözleşme değil bir haksız fiil olduğunda, TTK m.19/2 hükmünün kapsamı dışında kalmakta ve diğer taraf için ticari iş sayılmamaktadır. Bu şekliyle TTK m.19/2 düzenlemesi, TTK m.3 hükmünün uygulama alanını daraltmakta, uygulamada ticari iş ayrımının bir neticesi olarak tacirler lehine eşitliğe aykırı bir durum yaratmaktadır. Bunu aşmak için ya TTK m.19/2 hükmünde yer alan "*sözleşmeler*" ifadesinin "*işlem ve fiiller*" şeklinde değiştirilmesi ya da TTK m.19/2 hükmünün tümden kaldırılması ve TTK m.3 hükmünün "*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller tüm ilgililer için de ticari iştir.*" şeklinde düzenlenmesi önerilebilir.

Zarar sigortaları, mal sigortaları ve malvarlığı sigortaları olmak üzere ikiye ayrılır. Mal sigortaları, sigortalının bir mal üzerindeki menfaatinin sigorta edildiği sigortalardır. Malvarlığı sigortaları ise, sigortalının malvarlığının belli bazı tehlikelerin mali sonuçlarına karşı korunduğu sigortalar olup bunlardan sorumluluk sigortalarında sigorta ettiren, üçüncü kişilerin kendisine yönelteceği tazminat taleplerini güvence altına almaktadır. Mal sigortalarında ilişki sigorta şirketi ile sigorta ettiren arasında olup sigortalı işyerinin veya bir eşyanın hasar görmesi durumunda, sigorta şirketi kendisine yapılan ihbar ve gerekli evraklar kendisine sunulduktan sonra poliçe kapsamı ve limiti çerçevesinde ödeme yapmakla yükümlüdür. Sigorta sözleşmesi sigortalı açısından da ticari iş sayılacağından, sigortalı ticari temerrüt (avans) faizi isteyebilir.

Sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleşmesi durumunda mağdur doğrudan doğruya sigorta şirketine başvurabilmektedir. Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirmelidir (TTK m.1446/1). Ancak ihbarla sigortacının ödeme yükümlülüğü otomatik olarak doğmamakta, ayrıca sigorta ettiren TTK m.1447/1 hükmü gereği rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesi için gerekli bilgi ve belgeleri makul bir süre içinde sigortacıya sağlamakla yükümlüdür. İhbar ve gerekli belgelerin verilmesi herhangi bir şekle tabi olmayıp bunların ispat edilebilecek şekilde yapılması önem arz eder. Bundan sonra, sigortacının edime ilişkin araştırmaları bitince ve

her halde 1446'ncı maddeye göre yapılacak ihbardan 45 gün sonra muacceliyet söz konusu olur. Can sigortaları için bu süre 15 gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikirse süre işlemez (TTK m.1427/2).

Tazminat alacaklısının sigorta şirketinden temerrüt faizi talep edebilmesi için borcun yasada öngörülen sürede ödenmemesi ve sigorta şirketini TBK m.117 hükmü uyarınca temerrüde düşürmesi gerekmektedir. Kural olarak temerrüt ihtarı herhangi bir geçerlilik şekline bağlı değildir. Ancak temerrüt halinin alacaklı tarafından ispat edilmesi gerektiği söylenebilir. Buna karşılık tazminat alacaklısının tacir olması halinde TTK m.18/3 hükmü gereği her iki taraf tacir olacağından, sigorta şirketinin temerrüde düşürülmesi için ihtarın; a) Noter, b) Taahhütlü mektup, c) Telgraf, d) Kayıtlı elektronik posta hesabından güvenli elektronik imza ile imzalanarak gönderilen elektronik posta yollarından biri ile yapılması şarttır.

Yargıtay sigorta şirketi yönünden borçlu temerrüdü oluşabilmesi için, sigorta şirketine gerekli belgelerin teslim edilmesi ve ihbarda bulunulması ve yine 8 iş günü içerisinde ödeme yapılmasını aramaktadır. Bu 8 iş günü olarak belirlenen ödeme süresinin dolmasından itibaren sigorta şirketi temerrüde düşmüş olacaktır.

Temerrüt faizi, para borcunu vadesinde ödemeyerek temerrüde düşen borçlunun ödemesi gereken bedeldir. TTK m.10 hükmüne göre; "*Aksine sözleşme hükmü yoksa ticari bir borcun faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar"*. Diğer bir ifadeyle temerrüt faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar. Para borcunun vadeye bağlı olmaması veya temerrüt ihtarı yapılmasına gerek olmaması halinde, borcun doğumundan itibaren temerrüt faizi istenebilir.

TTK m.20 hükmünde, TBK m.387/2 hükmünü de kapsayan genel bir düzenlemeye yer verilerek ticari işlerde tacirin kararlaştırılmamış olsa bile faiz isteyebileceği öngörülmüştür. Hükümde söz edilen faiz yasal faizdir. Zira taraflarca önceden faiz kararlaştırılmamış olduğu için doğal olarak faiz oranı da belirlenmemiş olacak ve bu yüzden yasal faiz oranı uygulanacaktır. Faiz oranının belirlenmesi konusunda TBK m.88/2 anapara faizi, TBK m.120/2 temerrüt faizi yönünden üst sınır getirmiş ancak bu sınırlamaların adi işlerde geçerli sayılmalıdır. Ticari işlerde faiz oranının serbestçe kararlaştırılabileceğine ilişkin TTK m.8 hükmü esas alınmalı ve TTK m.8/2-4 hükümlerinde ticari işlerde faizin serbestçe kararlaştırılamayacağı istisnalar arasında TBK m.88 ve 120 hükümlerinin sayılmadığı gözetilerek bu sınırlandırmaların ticari işlerde uygulanmayacağı kabul edilmelidir.

Adi işlerde temerrüt faizi konusu TBK m.120 hükmünde düzenlenmekte olup sözleşmeden doğan alacaklarda adi işlerde anapara faizi kararlaştırılması ancak oranının belirtilmemesi durumunda, 3095 sayılı Kanun m.2/1 hükmü uyarınca m.1/1'deki faiz oranı geçerli olacaktır. Bu oran Bakanlar Kurulu'nun 19.12.2005 tarihli ve 2005/9831 sayılı Kararı ile 2006 yılından itibaren % 9 olarak belirlenmiştir.

Ticari işlerde taraflar anapara faiz oranını TTK m.8/1 hükmü gereği serbestçe kararlaştırabilirler. Ticari işlerde anapara faiz oranı konusunda taraflar arasında bir anlaşma yoksa kanuni faiz oranı uygulanır. 3095 sayılı Kanun m.1 hükmü uyarınca kanuni faiz oranı yıllık % 9'dur. Yabancı para borçlarında, sözleşmede daha yüksek anapara faizi oranı kararlaştırılmamışsa, devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır. Ticari işlerde hukuki ilişkinin tarafları, temerrüt faizi oranını TTK m.8/1 hükmü gereği serbestçe kararlaştırabilirler. Ticari işlerde taraflar faiz oranını belirlememişlerse, anapara faizi ve temerrüt faizi olarak yasal faiz oranı % 9 istenebilir. Anapara faizi oranı belirlenmiş ancak temerrüt oranı belirlenmemişse, sözleşmedeki anapara faizi oranından temerrüt faizi istenebilir. Ancak sözleşmede belirlenen anapara faiz oranı, 3095 sayılı Kanun m.1/1 hükmünde öngörülen % 9 oranından daha fazla ise temerrüt faiz oranı anapara faiz oranından daha az olamaz (3095 sayılı Kanun m.2/3).

Ticari işlerde taraflar faiz oranını belirlememişlerse, yıllık % 9 temerrüt faizi istenebilir. Ancak ticari işlerde bir önceki yılın 31 Aralık günü TCMB'nın kısa vadeli avanslar için uygulanan faiz oranından da temerrüt faizi istenebilmektedir. 31 Aralık 2016 tarihinde TCMB kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranını % 9,75 olarak belirlemiştir. Bu talep içinde bulunulan yılın ikinci yarısından sonra gelirse ve bu yılın 30 Haziran günü TCMB'nın kısa vadeli avanslara uyguladığı faiz oranı 31 Aralık günü uygulanan faiz oranından ± 5 ve üzeri farklı ise bu halde 30 Haziran günü geçerli olan oran uygulanır (3095 sayılı Kanun m.2/1-2). Anapara ve temerrüt faizi oranları, sözleşmeye bağlı alacaklarda taraflarca önceden kararlaştırılabilir. Kararlaştırılmamış olursa yasal oranlar geçerli olur. Haksız fiilden doğan tazminat alacaklarında, faiz türü ve oranının önceden kararlaştırılması mümkün değildir. Bu durumda alacaklı, kanuni faiz oranını yasa tarafından belirlenen anapara veya temerrüt faizi oranı olarak isteyebilir.

KAYNAKÇA

Antalya, Gökhan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* C. III, B. 1, İstanbul 2017.

Arkan, Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, 2011.

Ayan, Serkan, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü, DEÜHFD*, Prof. Dr. Burhan Ceyhan'a Armağan, C. 12, İzmir 2012.

Aydoğdu, Murat, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz ile İlgili Düzenlemeler, DEÜHFD*, C. 12, S. 1, İzmir 2011.

Aydoğdu, Murat/Ayan, Serkan, *Türk Borçlar ve Türk Ticaret Hukukunda Yer Alan Faiz ile İlgili Düzenlemelerin Değerlendirilmesi*, B. 2, Ankara 2014.

Ayhan, Rıza/ Özdamar, Mehmet/Çağlar, Hayrettin, *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, Ankara, 2013

Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, *Ticari İşletme Hukuku*, B. 6, Bursa 2016.

Bozer, Ali, *Sigorta Hukuku*, Ankara 1981.

Bozkurt, Tamer, *Sigorta Hukuku*, B. 10, İstanbul 2017.

Can, Mertol, *Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış*, Ankara 2006.

Demir, Şamil, *Türk Borçlar Kanunu'nun Para Borçlarında Faize İlişkin Getirdiği Yenilik ve Sınırlamalar, Ankara Barosu Dergisi*, 2012/4, Ankara 2012.

Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, B. 21, Ankara 2017.

Helvacı, Mehmet, *Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı*, İstanbul 2000.

Kaya, Arslan, *Adi ve Ticari İşlerde Faiz, İÜHFM*, C. LIV, İstanbul 1994.

Kılıçoğlu, Ahmet M., *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, "age", Ankara 2013.

Kılıçoğlu, Ahmet, M., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Genişletilmiş B. 21, Ankara 2017.

Kırkbeşoğlu, Nagehan, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Getirilen Faiz Sınırları Üzerine Bir Değerlendirme, Batider*, Aralık 2012, C. 28, S. 4, Ankara 2012.

Orbay Ortaç, Nurdan, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz, Ankara Barosu Dergisi* 2014/2, Ankara 2014.

Öz, Turgut, *Borçlar Kanunu Tasarısı Paneli, Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 4, Ağustos, Ankara 2005.

Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi, *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2012.

Reisoğlu, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2013.

Schulte-Braucks, Reinhard/Ongena, Steven, *The Late Payment Directive a Step Towards an Emerging European Private Law*, Kluwer Law International, European Review of Private Law 4-2003 (www.heinonline.com, ziyaret tarihi 21.02.2018).

Şenocak, Kemal, *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, Ankara 2000.

Yatağan, Çiğdem, *2011/7/Eu Sayılı Topluluk Yönergesi ve 6102 Sayılı TTK'nın 1530. Maddesi Çerçevesinde Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemenin Sonuçları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011.

http://www.tazminathukuku.com/trafik-kazalarinda-kusur-incelemesi.htm (z.t. 08.03.2018).

Directive 2011/7/Eu of the European Parlıament and of the Council of 16 February 2011 on Combating Late Payment in Commercial Transactions.